

XI. LA LLENGUA EN ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ DE MASSA I ESPECIALMENT EN LA TELEVISIÓ

A la tardor de 1985 arribaren a l'Institut d'Estudis Catalans comunicacions dels departaments de Filologia Catalana de les Universitats de València i Alacant (que es manifestaven mitjançant un sol document), de l'Estudi General de Lleida (pertanyent a la Universitat de Barcelona) i de la Universitat de les Illes Balears. Més tard s'hi afegí la Universitat de Perpinyà.

Llurs signants, conscients del paper primordial que fa la televisió de casa nostra en el coneixement i la difusió de la llengua catalana (i que cal considerar ben positivament), constataven ensems que el català que així es feia conèixer i es difonia era pràcticament el de la seva modalitat barcelonina. Aleshores, i per a evitar que un factor decisivament favorable a la realització de la llengua catalana en limités la riquesa i la varietat que la història justifica, els departaments universitaris emplaçats en terres on la llengua no s'ajusta a l'anomenat català central, es demanaven si l'Institut d'Estudis Catalans no podria posar aquesta qüestió a les instàncies pertinents. Ells mateixos suggerien una mesura que, si bé modesta i aparentment no difícil de prendre, podria tenir en un termini breu efectes reconfortants: la incorporació de professionals lleidatans, valencians i baleàrics a les tasques de la televisió catalana.

La Secció Filològica, havent estudiat el tema amb deteniment, el dia 22 de març de 1986 acordà de trametre íntegrament les comunicacions mencionades al President de la Generalitat de Catalunya. Més encara: sol·licitada una audiència d'urgència en el decurs de la seva reunió ulterior (que fou el 22 d'abril), la Secció Filològica es traslladà —sense aixecar la sessió— al Palau de la Generalitat, per a lliurar-hi personalment el text al seu alt destinatari. El President Pujol aviat es féu càrrec de la situació i es comprometé a fer les gestions corresponents.

A continuació reproduïm la comunicació de l'Institut al President. No hi

incloem, en canvi, les de les Universitats (malgrat que en aquella s'hi faci una referència) per tal com aquest volum només és un recull d'acords de l'Institut, i no d'altres institucions.

El lector s'adonarà que hom hi donava a entendre que la Televisió de Catalunya (TV3) seria única al domini lingüístic català. Érem a l'any 1986, i aquesta impressió és la que corresponia a la realitat del moment.

Molt Honorable Senyor:

L'Institut d'Estudis Catalans ha rebut comunicacions dels departaments de Filologia Catalana de les universitats de València i d'Alacant (conjuntament), de l'Estudi General de Lleida, de la Universitat de les Illes Balears i de la Universitat de Perpinyà, datades respectivament el 13 d'octubre de 1985, el 16 de desembre de 1985, el 18 de desembre de 1985 i el 21 d'abril de 1986.

La Secció Filològica de l'Institut, en sessió del 22 de març de 1986, ha acordat per unanimitat de transmetre-us aquests documents íntegrament, juntament amb l'opinió de la Secció Filològica, que és exposada en els punts que segueixen.

1. El procés encaminat a substituir la llengua catalana per una altra llengua (el castellà o el francès) iniciat al començament del segle XVIII continua existint, bé que amb menys intensitat en algunes parts del domini lingüístic català. Un tal procés comporta una pressió externa continuada que, ultra la substitució pura i simple, tendeix, com a mesura intermèdia, a afeblir la lleialtat lingüística, a fer que les noves solucions que la vida moderna contínuament exigeix s'acomodin a les solucions que hi dona la llengua dominant i, paral·lelament, a evitar que els recursos propis de la llengua catalana siguin potenciats i fins i tot exercits.

2. En aquesta situació, la llengua catalana es troba davant tres reptes fonamentals estretament vinculats entre ells: la supervivència, la normalització del seu ús social i l'acceptació d'uns models lingüístics estandarditzats, en gran part ja existents, a partir de les *Normes* de l'Institut de 1913 i de la codificació subsegüent: *Diccionari ortogràfic* (1917 i eds. ss.) i *Gramàtica catalana* (1918 i eds. ss.), publicades per l'Institut, el *Diccionari general* de P. Fabra (assumit com a propi per l'Institut i fet amb els materials de les seves Oficines Lexicogràfiques), i tot un seguit de gramàtiques i diccionaris que han adoptat els criteris d'aquesta codificació. Els criteris de codificació del català modern han estat de tipus participatiu o sintètic, amb l'aportació de tots els dialectes principals de la llengua catalana i sense decantaments excessius vers cap dialecte determinat, amb la finalitat de fomentar la unitat de la llengua i la lleialtat lingüística de tots els parlants. El caràcter participatiu

flexible del català codificat modern ha fet molt més difícils els intents secessionistes, fomentats des de fora.

3. Els mitjans de comunicació de masses, i per damunt de tots, la Televisió, tenen una importància decisiva en la lluita lingüística que comporten els tres reptes mencionats més amunt. En aquest sentit, és una opinió unànime dels membres de la Secció Filològica que la decisió del Govern de la Generalitat de Catalunya de crear la xarxa de ràdio i de televisió de la C.C. de R. i TV. és encertadíssima i té un paper molt gran a fer que el conflicte lingüístic amb què el català s'enfronta tingui una solució final favorable a la nostra llengua.

4. Ara, per tal que la ràdio i la televisió tinguin plena eficàcia cal que *tots* els catalanoparlants s'hi sentin identificats —la qual cosa potenciaria llur lleialtat lingüística— i que el model de llengua difós, sobretot a TV3, sigui coherent amb allò que preconitza la codificació moderna i que és ensenyat a l'escola, la qual cosa exigeix la contractació —i, si cal, la formació— de professionals competens per als mitjans de comunicació mencionats. Sembla un fet indiscutible que TV3 és, a mitjà termini, l'únic centre emissor televisiu català per a tot l'àmbit lingüístic.

5. La Secció Filològica de l'Institut, tot reconeixent la complexitat del problema, les dificultats de la seva solució i els esforços que s'han fet i es fan perquè TV3 compleixi la seva missió lingüística, creu que els documents que annexem al present escrit són testimoniats obvis que aquesta missió, avui per avui, és duta a terme amb deficiències.

La lectura d'aquests documents fa veure ja com és de complicada i delicada la qüestió. Els perills que una línia lingüística equivocada a TV3 comporta són molt greus: a) el predomini de formes *dialectals* barcelonines, sovint amb el pretext erroni d'«acostar-se al poble», trenca l'equilibri de la codificació unitària i participativa característica del català modern (a diferència de moltes llengües de cultura europees —castellà, francès, italià, anglès, alemany, etc.— que han imposat un dialecte damunt els altres) perquè s'acosta (de vegades falsament) a uns i se separa dels altres; b) l'acceptació de castellanismes innecessaris afebleix la qualitat i la personalitat de la nostra llengua; c) l'absència de locutors i de films doblats segons les característiques estandarditzades nord-occidentals, valencianes, insulars i septentrionals dificulta l'acceptació com a pròpia de TV3 sobretot a determinades zones perifèriques del domini lingüístic.

6. Per tal de superar aquestes dificultats, la Secció Filològica de l'Institut suggereix: a) afavorir la presència proporcionada de les grans varietats estandarditzades de la llengua entre locutors directes, veus en off, doblatges, es-

país informatius, etc.; b) seleccionar veus i diccions genuïnes (o perfeccionar-les professionalment) i evitar les distorsionadores; c) afavorir amb plena consciència la consolidació d'un estàndard flexible que reculli el millor i rebutgi allò que pot perjudicar l'interès general a fi que tots els membres de la comunitat catalanoparlant s'hi puguin reconèixer i el sentin com a propi; d) atorgar atenció informativa a totes les àrees del domini lingüístic (darre-rament hi ha hagut una millora en aquest sentit). Per tal de donar operativitat a aquesta proposta, suggerim la presència de representants lleidatans, valencians i baleàrics *competents* a l'equip assessor efectiu de TV3 i de Catalunya Ràdio.

7. El moment que ens toca viure, en plena revolució tecnològica, és transcendental per a assegurar el futur de la llengua catalana. En transmetre-us els documents de les universitats citades amb els presents comentaris, la Secció Filològica de l'Institut vol fer constar molt especialment que no pretén intervenir en la política del país, sinó que simplement se sent responsable de la missió que li fou encomanada en el Dictamen-acord del 14 de febrer de 1911 («estudiar científicament la nostra llengua, inventariar el seu lèxic, fer-ne el diccionari i fomentar el seu ús dins i fora de la nostra terra»).

Barcelona, 22 d'abril de 1986

Pere Bohigas
President de la Secció
Filològica

R. Aramon i Serra
Secretari de la Secció
Filològica

Annexos: 4 documentacions

Molt Honorable Senyor President de la Generalitat de Catalunya